

Отримано: 24 лютого 2019 р.

Прорецензовано: 28 лютого 2019 р.

Прийнято до друку: 06 березня 2019 р.

e-mail: olha.kryvytska@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2019-12(40)-181-187

Кривицька О. Р. Статистичний аналіз витрат компаній зі страхування життя. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2019. № 12(40). С. 181–187.

УДК: 657.471

JEL Classification: M19

Кривицька Ольга Романівнакандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Національного університету «Острозька академія»**СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ КОМПАНІЙ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ**

У статті визначено види витрат компаній зі страхування життя. Акцентовано на виокремленні пріоритетних видів витрат у сучасних умовах господарювання. Установлено, що в діяльності компаній зі страхування життя панівну позицію посідають дві групи витрат: страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми; операційні витрати, інші та надзвичайні витрати. Відзначено, що у структурі витрат панівну позицію посідають витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування (аквізиторські витрати). Для завоювання нових сегментів ринку компанії зі страхування життя до 10 % всіх витрат на збут спрямовують на рекламу та маркетинг.

Ключові слова: витрати, страхові виплати, компанія зі страхування життя, аквізиторські витрати, агентська винагорода, адміністративні витрати.

Кривицкая Ольга Романовна,кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, учета и аудита
Национального университета «Острожская академия»**СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РАСХОДОВ КОМПАНИЙ ПО СТРАХОВАНИЮ ЖИЗНИ**

В статье определены виды расходов компаний по страхованию жизни. Акцентировано внимание на выделении приоритетных видов расходов в современных условиях хозяйствования. Установлено, что в деятельности компаний по страхованию жизни доминирующую позицию занимают две группы расходов: страховые выплаты, страховые возмещения и выкупные суммы; операционные расходы, другие и чрезвычайные расходы. Отмечено, что в структуре расходов доминирующую позицию занимали расходы, связанные с заключением и пролонгацией договоров страхования (аквизиционные расходы). Для завоевания новых сегментов рынка, компании по страхованию жизни до 10% всех расходов на сбыт направляют на рекламу и маркетинг.

Ключевые слова: расходы, страховые выплаты, компания по страхованию жизни, аквизиционные расходы, агентское вознаграждение, административные расходы.

Olha Kryvytska,

PhD in Economics, Associate Professor at the Economics Department, National University of Ostroh Academy

STATISTICAL ANALYSIS OF LIFE INSURANCE COMPANY'S EXPENSES

The article defines the types of expenses in life insurance companies. The author put an emphasis on the distinction of priority expenses in modern economic conditions. It was found that in the practical sphere of life insurance companies two groups of expenses occupy dominant position: insurance payments, insurance indemnities and redemption amounts; operating expenses, other and extraordinary expenses. The author notes that constant and even increase of expenses is a natural phenomenon for the developing companies who strive to gain new market segments.

The domestic life insurance market is justified by insignificant annual growth of insurance payments, since the payout period has not yet come due to the long-term nature of life insurance contracts. The number of expired life insurance contracts will grow every year, allowing the companies to predict the growth of insurance payments in the future. The author notes a positive trend in redemptive amounts decrease, proving that the number of prematurely terminated life insurance contracts is decreasing on the market.

In order to ensure that insurance payments are guaranteed to their clients, life insurance companies immediately began to accumulate funds on their accounts in the form of life insurance reserves. It was revealed that in the expenditure structure, the expenses related to the insurance contracts' conclusion and prolongation (accrued expenses) were dominating. This proves that life insurance companies have chosen well-grounded insurance activities, focusing on winning a wider range of potential insurers. Attention is also paid to the fact that in recent years in Ukraine, more than 90% of all expenses related to the conclusion and prolongation of life insurance contracts were the costs of agency remuneration. To win new market segments, life insurance companies account for up to 10% of all sales costs for advertising and marketing.

It is noted that life insurance companies in the insurance market of Ukraine more closely adhere to the policy of conquering the market, rather than lobbying their own interests, which is confirmed by the reduction of administrative costs.

Key words: expenses, insurance payments, life insurance company, accumulating expenses, agency remuneration, administrative expenses.

Постановка проблеми. Розвиток ринку страхування життя, постійно ростуча зацікавленість страхуванням життя як видом самозабезпечення, підвищення конкуренції серед компаній зі страхування життя актуалізують проблему забезпечення ефективності їх діяльності. Важливе значення в цьому аспекті мають не лише кількісні показники розвитку (приріст страхувальників, кількість укладених договорів), а ключовим чинником є закономірності формування та тенденції у витратах, яких зазнають компанії зі страхування життя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику становлення та розвитку страхування життя свого часу досліджували Т. М. Артюх [1], Л. О. Бойко [2], В. В. Волкова [3], Н. Дерев'яноко [4], О. М. Залетов [5], І. В. Копитіна, В. М. Яценко [6], Г. М. Кулина [7], О. М. Лобова, М. Г. Кудря [8], О. В. Орлова [9]. Теоретичні засади сутності та складників витрат страхових компаній розглядали у своїх працях В. Д. Базилевич [10], С. С. Осадець [11], М. В. Мних [12], Н. В. Ткаченко [13]. Не применшуючи ролі та значення зазначених праць, варто відзначити, що малодослідженою на сьогоднішній день залишається проблематика оцінки витрат компаній зі страхування життя як результату наявної практики їх функціонування.

Мета і завдання дослідження – здійснити статистичний аналіз витрат компаній зі страхування життя на страховому ринку України й виокремити основні тенденції та закономірності, що характеризують їх розвиток у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Прибутковість і фінансова стійкість компаній зі страхування життя значною мірою залежать від стану, структури та динаміки їх витрат. Від'ємні результати діяльності пов'язані зі специфікою формування витрат компаній зі страхування життя, які поділяють на: витрати на виплату страхових сум і витрати на ведення справи, тобто на обслуговування процесу страхування та перестрахування й на утримання страхової компанії.

Законом України «Про страхування», зокрема статтею 9, визначено, що страхова виплата – це грошова сума, яку виплачує страховик відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку. Страхові виплати за договором страхування життя здійснюються в розмірі страхової суми (її частини) та (або) у вигляді регулярних, послідовних виплат обумовлених у договорі страхування сум (ануїтету). Розмір страхової суми та (або) розміри страхових виплат визначаються за домовленістю між страховиком і страхувальником під час укладання договору страхування або внесення змін до договору страхування, або у випадках, передбачених чинним законодавством [14].

Витрати на обслуговування процесу страхування та перестрахування – це специфічні витрати, які відрізняють компанії зі страхування життя від решти суб'єктів господарювання. У вітчизняній і світовій практиці виділено три групи витрат зазначеного типу: аквізиторські, інкасаційні, ліквідаційні [11].

Важливе значення в діяльності компаній зі страхування життя мають витрати на утримання страхової компанії. Ця група витрат однотипна з витратами інших суб'єктів, що провадять свою діяльність на ринку з метою отримання прибутку. Такі витрати містять: заробітну плату персоналу компанії (основну і додаткову) з нарахуваннями; плату за оренду приміщення; оплату комунальних послуг, послуг зв'язку; витрати на придбання канцелярських і господарських товарів, рекламу, відрядження, утримання й обслуговування автотранспорту; амортизаційні відрахування та інші витрати, які, згідно з чинним законодавством, належать до складу операційних витрат страховика.

Страховики також зазнають витрат, пов'язаних із забезпеченням процесу інвестування і розміщення тимчасово вільних грошових коштів, тобто з управління своїми активами. До інших витрат, пов'язаних з управлінням активами, належать: оплата послуг фінансово-кредитних установ, які діють на ринку цінних паперів; витрати, пов'язані з одержанням доходів від інших (крім страхових та інвестиційних) господарських операцій [15].

Чинна практика засвідчує, що компанії зі страхування життя в Україні здійснюють витрати в розрізі двох груп: страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми; операційні витрати, інші та надзвичайні витрати (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка витрат компаній зі страхування життя в Україні протягом 2012–2017 рр.*

№ з/п	Вид витрат	Темп приросту, %					
		2012–2011	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2016–2015	2017–2016
1.	Страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми	-6,6	48,5	135,9	34,5	-17,7	11,9
2.	Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	3,1	4,5	-36,2	12,3	18,1	-4,7
	Усього	2,6	6,4	-25,7	16,6	10,1	-1,9

* складено автором за даними [16].

За даними таблиці 1 спостерігаємо зменшення витрат на 25,7 % 2014 р. Незважаючи, що страхові виплати, страхові відшкодування та викупні суми зросли на 135,9 %, зменшення загальної суми витрат зумовлене зменшенням на 36,2 % операційних витрат, інших і надзвичайних витрат.

Приріст страхових виплат і викупних сум більше, ніж удвічі 2014 р. – це результат зростання недовіри до страхових компаній і невпевненості страхувальників у збереженні та гарантії отримання своїх внесків.

Загалом постійне і рівномірне зростання витрат – закономірне явище для компаній, які розвиваються та завойовують нові сегменти ринку. Приріст витрат буде виправданим, якщо темпи приросту доходів перевищуватимуть темпи приросту витрат.

Структуру витрат загалом і в розрізі складників наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Структура витрат компаній зі страхування життя в Україні протягом 2012–2017 рр.*

Вид витрат		Роки					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Виплати за договорами страхування життя	грн. грн.	176,4	262,0	618,0	831,2	684,1	765,6
	питома вага, %	4,4	6,1	19,4	22,4	16,7	19,1
Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	грн. грн.	3851,6	4024,8	2567,4	2882,1	3402,7	3241,9
	питома вага, %	95,6	93,9	80,6	77,6	83,3	80,9
Усього	грн. грн.	4028,0	4286,8	3185,4	3713,3	4086,8	4007,5
	питома вага, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* складено автором за даними [16].

Найбільшу частку протягом 2012–2017 рр. становили саме операційні витрати, інші та надзвичайні витрати. Частка виплат за договорами страхування життя була незначною та мала незначний приріст із року в рік.

Загалом, для вітчизняного ринку страхування життя це виправдано, оскільки означає, що компанії не здійснюють страхових виплат. З огляду на довгостроковий характер договорів страхування життя (мінімальний термін – 10 років), за договорами термін виплат ще не настав.

Більше того, ураховуючи, що страхування життя більш інтенсивно почало розвиватися в Україні саме з 2004 р. після ухвалення законодавства про пенсійну реформу, то можна припускати, що з кожним роком зростатимуть виплати за договорами страхування життя (таблиця 3).

Таблиця 3

Динаміка виплат за договорами страхування життя компаній зі страхування життя в Україні впродовж 2012–2017 рр.*

№ з/п	Вид витрат	Темп приросту, %					
		2012–2011	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2016–2015	2017–2016
1.	Страхові виплати та страхові відшкодування	17,8	81,8	60,3	105,5	-14,9	33,0
2.	Виплати викупних сум	-20,9	19,5	235,9	-10,3	-21,7	-21,3
	Виплати за договорами страхування життя	-6,6	48,5	135,9	34,5	-17,7	11,9

* складено автором за даними [16].

За інформацією таблиці 3 виокремлено такі тенденції:

– в Україні впродовж 2012–2014 рр. був приріст страхових виплат і страхових відшкодувань. Більше того, цей приріст з кожним роком зростав. Це закономірна тенденція для компаній зі страхування життя в Україні, оскільки з кожним роком зростатиме кількість договорів страхування життя, щодо яких закінчився термін і їх уважають реалізованими;

– 2014 р. темп приросту виплати викупних сум був катастрофічним для компаній зі страхування життя. Згідно із Законом України «Про страхування» (стаття 28) викупна – це сума, яку виплачує страховик у разі дострокового припинення дії договору страхування життя; її розраховують математично на день припинення договору страхування життя залежно від періоду, протягом якого діяв договір страхування життя, згідно з методикою, яка проходить експертизу в Уповноваженому органі, здійснена актуарієм і є невід’ємною частиною правил страхування життя [14].

Розпорядженням № 4258 від 14.11.2017 р. Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, затверджено «Вимоги до методики розрахунку викупної суми за договором страхування життя» [17].

За цією методикою страховик виплачує страхувальнику викупну суму, яка є майновим правом страхувальника за договором страхування життя, у разі дострокового припинення дії договору страхування життя. Викупну суму розраховують математично на день припинення договору страхування життя залежно від періоду, протягом якого діяв договір страхування життя, згідно з методикою, як невід’ємною частиною правил страхування життя.

Для договорів страхування життя з ризиком дожиття застрахованої особи до події, визначеної в договорі страхування життя, або досягнення застрахованою особою визначеного в договорі страхування життя віку базовим розміром викупної суми є розмір резерву нетто-премій, обчислений ретроспективно та збільшений на розмір резерву бонусів за таким договором. При цьому розмір витрат на укладання договору страхування життя, врахований під час розрахунку розміру резерву нетто-премій, не може перевищувати 5 відсотків страхових платежів за таким договором, що рівномірно розподіляються на перші п’ять років дії такого договору.

– 2015 р., ураховуючи політичну, економічну ситуацію в Україні, був одним із найнесприятливіших років у діяльності компаній зі страхування життя, оскільки невизначеність у суспільстві спонукала населення до дострокового розірвання договорів страхування життя. Твердження страхувальників «краще синиця в руках, аніж журавель у небі», з одного боку, та недовіра до будь-яких фінансових установ, зокрема й компаній зі страхування життя, з іншого боку, сприяло значному відтоку капіталів із рахунків страховиків;

– у 2016 році ситуація певною мірою стабілізувалася і витрати зменшились на 17,7 % в цілому, зокрема виплата викупних сум зменшилась на 21,7 %, а страхові виплати – на 14,9 %. Те, що саме виплата викупних сум у 2016 році була менша, ніж у 2015 році, тим більше у 2014 році, є результатом роботи компаній зі страхування життя, спрямованої на утвердження свого статусу і на ринку, і в суспільстві, як надійних партнерів у забезпеченні належного рівня самофінансування громадянами. Подальша діяльність страхових компаній має бути спрямована саме на формування політики довіри незастрахованого кола осіб до них, як суб’єктів господарювання, та до продуктів, які вони пропонують на ринку.

Докладнішу інформацію щодо структури виплат за договорами страхування життя наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

**Структура виплат за договорами страхування життя компаній зі страхування життя в Україні
впродовж 2012–2017 рр.***

Вид витрат		Роки					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Страхові виплати та страхові відшкодування	грн. грн.	82,0	149,2	239,2	491,6	418,3	556,3
	питома вага, %	46,5	56,9	38,7	59,1	61,1	72,7
Виплати викупних сум	грн. грн.	94,4	112,8	378,8	339,6	265,8	209,3
	питома вага, %	53,5	43,1	61,3	40,9	38,9	27,3
Виплати за договорами страхування життя	грн. грн.	176,4	262,0	618,0	831,2	684,1	765,6
	питома вага, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* складено автором за даними [16].

Домінування у структурі досліджуваних витрат викупних сум свідчило про негативний стан справ, оскільки ці витрати були пов’язані з достроковим розірванням укладених договорів зі страхування життя. Проте, починаючи із 2015 року, ситуація на ринку страхування життя була діаметрально протилежна.

Для визначення чинників впливу на динаміку операційних витрат, інших і надзвичайних витрат компаній зі страхування життя в Україні, скористаємося даними таблиці 5.

Таблиця 5

Динаміка операційних витрат, інших і надзвичайних витрат компаній зі страхування життя в Україні впродовж 2010–2017 рр.*

№ пз/п	Вид витрат	Темп росту, %					
		2012–2011	2013–2012	2014–2013	2015–2014	2016–2015	2017–2016
1	Відрахування в технічні резерви, інші, ніж резерви незароблених премій	–	–	–	91,9	432,0	0,0
2	Відрахування в резерви зі страхування життя	98,6	66,4	16,9	188,0	237,0	176,6
3	Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування (аквізиційні витрати)	191,7	161,1	81,4	91,2	152,3	102,2
4	Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів перестрахування	62,1	329,2	115,2	125,6	110,2	125,0
5	Витрати, пов'язані з регулюванням страхових випадків (ліквідаційні витрати), які сталися у звітному періоді	167,1	143,8	116,0	136,3	115,0	71,4
6	Інші витрати, що належать до собівартості реалізованих послуг	81,8	100,2	58,4	103,1	147,7	42,2
7	Інші адміністративні витрати	117,5	98,2	145,6	98,3	84,9	93,9
8	Інші витрати на збут послуг	98,4	149,1	62,2	58,0	174,8	41,2
10	Інші операційні витрати	102,2	52,8	292,1	234,7	70,6	27,7
11	Фінансові витрати	101,8	38,9	530,1	142,3	25,2	14,1
12	Інші витрати	81,2	104,1	33,6	90,5	84,9	84,7
	Усього	103,1	103,9	63,7	112,1	118,1	95,3

* складено автором за даними [16].

Згідно з наведеними даними за досліджуваний період найбільші темпи росту були у відрахуваннях у резерви зі страхування життя. Для забезпечення гарантованості виплат страхових сум для своїх клієнтів компанії зі страхування життя відразу почали акумулювати кошти на рахунках у вигляді резервів зі страхування життя.

Більше того, Законом України «Про страхування» (стаття 30 – Умови забезпечення платоспроможності страховиків) однією з умов забезпечення платоспроможності страховиків визначено потребу створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Стаття 31 зазначеного Закону акцентує на тому, що страховики утворюють страхові резерви з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування, залежно від видів страхування (перестрахування). Страховики також зобов'язані формувати й вести облік страхових резервів у порядку та обсягах, установлених Законом, станом на кожен день [14].

Таблиця 6

Склад операційних витрат, інших і надзвичайних витрат компаній зі страхування життя в Україні впродовж 2010–2017 рр., млн. грн.*

Вид витрат	Роки					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Відрахування в технічні резерви, інші, ніж резерви незароблених премій	0,0	0,0	1,2	1,1	4,8	0,0
Відрахування в резерви зі страхування життя	1086,2	720,8	121,8	228,9	542,4	957,9
Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування (аквізиційні витрати)	796,1	1282,8	1043,7	952,2	1450,3	1482,2
Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів перестрахування	0,07	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5
Витрати, пов'язані з регулюванням страхових випадків (ліквідаційні витрати), які сталися у звітному періоді	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,5
Інші витрати, що належать до собівартості реалізованих послуг	21,6	21,7	12,6	13,0	19,2	8,1
Інші адміністративні витрати	246,5	242,2	352,7	346,7	294,4	276,4
Інші витрати на збут послуг	247,5	369,1	229,4	133,0	232,5	95,9
Інші операційні витрати	197,3	104,2	304,3	714,0	503,8	139,4
Фінансові витрати	36,4	14,2	75,2	107,1	27,0	3,8
Інші витрати	1219,5	1269,3	425,9	385,3	327,1	277,1
Усього	3884,8	4034,5	2571,3	2882,1	3402,9	3241,9

* складено автором за даними [16].

На виконання зазначеної норми Закону Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України затвердила Положення про порядок та умови ведення страховиками персоніфікованого (інди-

відуального) обліку договорів страхування життя, яким зобов'язано страховиків подавати відомості про сформовані страхові резерви зі страхування життя за кожним договором страхування в розрізі валют [18].

Упродовж 2015–2016 рр. компанії зі страхування життя почали активно збільшувати відрахування у технічні резерви, інші, ніж у резерви незароблених премій (таблиця 6).

За інформацією таблиці 6, зазначені витрати не суттєві в абсолютному розмірі й займають мізерну частку у структурі операційних витрат, інших і надзвичайних витрат компаній зі страхування життя.

У структурі досліджуваних витрат 2017 року панівну позицію посідали витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування (аквізичні витрати) (таблиця 7).

Таблиця 7

Структура операційних витрат, інших і надзвичайних витрат компаній зі страхування життя в Україні впродовж 2010–2017 рр., млн. грн.*

№ з/п	Вид витрат	Роки					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Відрахування в технічні резерви, інші, ніж резерви незароблених премій	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
2	Відрахування в резерви зі страхування життя	28,0	17,9	4,7	7,9	15,9	29,5
3	Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування (аквізичні витрати)	20,5	31,8	40,6	33,0	42,6	45,7
4	Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів перестраховування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5	Витрати, пов'язані з регулюванням страхових випадків (ліквідаційні витрати), які сталися у звітному періоді	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7	Інші витрати, що належать до собівартості реалізованих послуг	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,2
8	Інші адміністративні витрати	6,3	6,0	13,7	12,0	8,7	8,5
9	Інші витрати на збут послуг	6,4	9,1	8,9	4,6	6,8	3,0
10	Інші операційні витрати	5,1	2,6	11,8	24,8	14,8	4,3
11	Фінансові витрати	0,9	0,4	2,9	3,7	0,8	0,1
12	Інші витрати	31,4	31,5	16,6	13,4	9,6	8,5
	Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* складено автором за даними [16].

Більше того, їх динаміка впродовж 2012–2017 рр. підтверджує попередній висновок: компанії зі страхування життя обрали обґрунтовані напрями діяльності, зосереджуючи зусилля на завоюванні все ширшого кола потенційних страховальників.

Подальший розвиток компаній зі страхування життя в Україні, збільшення їх доходів і фінансових результатів діяльності можливий, більшою мірою, не за рахунок покращення умов і правил страхування, а за рахунок залучення до страхування життя все більшого кола потенційних страховальників (таблиці 8 та 9).

Таблиця 8

Частка агентської винагороди в аквізичних витратах компаній зі страхування життя в Україні впродовж 2012–2017 рр.*

№ з/п	Показники	Роки					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Витрати, пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування (аквізичні витрати), млн. грн.	796,1	1 282,8	1 043,7	952,2	1 450,3	1 482,2
2	з-поміж них на агентські винагороди, млн. грн.	792,2	1 196,0	1 037,1	778,0	1 326,9	1 470,0
3	Частка витрат на агентські винагороди в аквізичних витратах, %	99,5	93,2	99,4	81,7	91,5	99,2

* складено автором за даними [16].

Дані таблиці 8 підтверджують, що компанії зі страхування життя в Україні все більше уваги приділяють залученню потенційних страховальників. Загалом це відбувається через агентську мережу, оскільки практично впродовж усього досліджуваного періоду витрати на агентську винагороду займали більше 90 % всіх витрат, пов'язаних із укладанням і пролонгацією договорів страхування. Більше того, компанії витрачають кошти на підготовку якісних агентів, про що свідчать дані таблиці 8. Якщо 2012 року на аквізичні витрати спрямовували 792, 2 млн. грн., то 2017 року ця сума сягнула 1 470 млн. грн. В умовах конкурентної боротьби за потенційних страховальників для збільшення кількості укладених договорів страхування та надходження страхових премій у компанію важливе значення має рівень фаховості агента, а не тільки кількість агентів, які працюють на ринку та представляють їхні інтереси. Агент, що пред-

ставляє компанію, має бути фінансово обізнаною людиною і бути готовим надавати послуги фінансового консультанта, а не мати на меті додатково заробити гроші.

Для завоювання нових сегментів ринку компанії зі страхування життя частину своїх коштів спрямовують також на рекламу та маркетинг (таблиця 9).

Таблиця 9

**Витрати на рекламу та маркетинг компаній зі страхування життя в Україні
впродовж 2012–2017 рр.***

№ з/п	Показники	Роки					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Інші витрати на збут послуг, млн. грн.	247,5	369,1	229,4	133,0	232,5	95,9
2	з-поміж них витрати на рекламу та маркетинг, млн. грн.	13,1	23,2	21,7	24,3	14,2	19,6
3	Частка витрат на рекламу та маркетинг у інших витратах на збут послуг, %	5,3	6,3	9,5	18,2	6,1	20,4

* складено автором за даними [16].

У середньому на рекламу компанії зі страхування життя спрямовують до 10 % усіх витрат на збут.

Висновки. Позитивним моментом у діяльності компаній зі страхування життя є зменшення інших операційних та інших витрат. Зростає також частка відрахувань у резерви зі страхування життя, що також стає виправданою закономірністю для досліджуваних компаній. Зменшення відбувалося як в абсолютному значенні, так і в структурі операційних витрат, інших і надзвичайних витрат.

Компанії зі страхування життя на страховому ринку України більшою мірою притримуються політики завоювання ринку, а не лобювання власних інтересів, що підтверджує зменшення адміністративних витрат.

Література:

1. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного страхового ринку України. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 9–15.
2. Бойко Л. О. Сучасні тенденції розвитку страхування життя в Україні. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/> (дата звернення: 05.11.2018 р.).
3. Волкова В. В. Сучасний стан та подальші перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 34–46.
4. Дерев'яно Н. Особливості страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка*. 2006. № 81–82. С. 18.
5. Залетов О. М. Страхування життя: функції та роль у ринковій економіці. *Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць*. Київ: КНЕУ, 2006. № 7. С. 47–53.
6. Копитіна І. В., Яценко В. М. Страхування життя в Україні: аналітичний огляд і перспективи розвитку. *Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2014. Вип. 5.2 (101). С. 41–46.
7. Кулина Г. М. Сучасні тенденції розвитку страхування життя у світі. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 15(2). С. 64–70.
8. Лобова О. М., Кудря М. Г. Тенденції страхування життя в Україні. *Фінансові послуги: науково-практичний збірник*. 2017. № 2. С. 27–33.
9. Орлова О. В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1 (48). С. 384–390.
10. Страхування: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с.
11. Осадець С. С. Страхування. Витрати страхової компанії. URL: <http://studentbooks.com.ua/content/view/626/43/1/2/> (дата звернення: 10.10.2017 р.).
12. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: підручник. Київ: Знання України, 2006. 284 с.
13. Ткаченко Н. В. Страхування: підручник. Київ: УБС НБУ, 2014. 570 с.
14. Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 02.03.2016 р.).
15. Склад та економічний зміст витрат страховика. URL: http://pidruchniki.com/14990528/strahova_sprava/sklad_ekonomichniy_zmist_vitrat_strahovika (дата звернення: 17.06.2018 р.).
16. Консолідовані звітні дані страхових компаній. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html> (дата звернення: 25.06.2018 р.).
17. Вимоги до методики розрахунку викупної суми за договором страхування життя. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-18> (дата звернення: 06.01.2019 р.).
18. Положення про порядок та умови ведення страховиками персоналізованого (індивідуального) обліку договорів страхування життя: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 3197 від 28.12.2004 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0194-05> (дата звернення: 22.10.2018 р.).